HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

נשאלין עליה אפילו בכלי המונח על גבי קרקע כדבר שיש בו דעת לישאל והבשר טמא האי בשר דאיתכשר במאי אי נימא דאיתכשר בדם והא (א)א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר [1]לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר ושאינו נשפך כמים אינו מכשיר ואלא דאיתכשר במשקי בית מטבחיא והא א"ר יוסי בר' חנינא (ב)משקי בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין ואלא דאיתכשר בחיבת הקודש אימור דמהניא ליה חיבת הקודש לאיפסולי גופיה למימנא ביה ראשון ושני נמי תיפשוט (ג)דבעי ריש לקיש צריד של מנחות [א]מונין בו ראשון ושני או לא (ד)אמר רב יהודה אמר שמואל [ב]כגון שהיתה פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליה נמצאת בפרש הכל טהור וניהדר פרש וניטמייה לבשר אמר רב אדא בר אהבה בפרש עבה רב אשי אמר [ג]אפי' תימא בפרש רכה (ה)משום דהוי משקה סרוח תני תנא קמיה דרב ששת שרץ מטמא את המשקין ומשקין מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין והאוכלין מטמאין את המשקין ולמדנו שלש טומאות בשרץ הני ארבעה הן גוז משקין דרישא אדרבה גוז משקין דסיפא לא אשכחן תנא דאמר משקין מטמאין כלי אלא רבי יהודה והדר ביה וסימניך נזייתא (ו)תנן התם [ד]שרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא וניחזי להאי תנור כמאן דמלי טומאה דמי ותיהוי האי פת ראשונה אמר ליה לא סלקא דעתך (ז)דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס ת"ל

נשאלין עליה. כלומר חשבינן לה לטמא אותה כאילו יש בה דעת לישאל. לשון אחר נשאלין לב"ד מה תהא עליו (א) וזו עיקר נשאלין עליה בעלים יהו נשאלין בעל כרחן בשבילה לב"ד מה תהא עלה: **אפילו הוא כלי מונח על גבי קרקע.** כלומר אע"ג דכלי טהור זה שנולד בו הספק אין בו דעת לישאל וגו לא היה אדם עוסק שיהא מוליכו ומביאו בידו אבל אדם עסוק בטומאה שהיה נושא שרץ בידו ספק נגע בכלי ספק לא נגע אם רה"י הוא ספיקו טמא: **האי בשר דאיתכשר במאי.** ה"נ מאי בעי אקרא והבשר אשר יגע בכל טמא (ח) במאי איתכשר ואיכא למימר בשר דקרא פשיטא דאיכא הכשר טובא דבשר של שלמים נאכל בכל העיר ולכל אדם ושם מדיחין אותו ומבשלין אותו ואיכא הכשר טובא אבל בהמה זו שנמצאת בבשרה מחט בעזרה במקום שחיטה ומהיכן קבל הבשר הכשר דדם אינו מכשיר מדר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כו': **משקה בית מטבחיא.** שהודחה בהן אינו מכשיר: **אלא דאיתכשר בחיבת הקודש.** חיבת הקודש מכשרתה לבוא לידי טומאה דקיימא לן בפרק שני דשחיטת חולין [לו:] חיבת הקודש משווה לה אוכל לקבולי טומאה: **למימני ביה ראשון ושני.** שיהא הוא מטמא אחרים דקתני הבשר טמא ולא קתני הבשר פסול: **נמי.** בתמיה. א"כ תיפשוט מדקתני טמא משמע מטמא אחרים משום הכשר חיבת הקודש תיפשוט דבעי ריש לקיש בשחיטת חולין [שם.]: **צריד של מנחות.** יבש של מנחות מקום שלא נגע לשם שמן: **צריד.** לשון יבש ודומה לו גבי שופר (ר"ה ד' כז:) היה קולו דק או עבה או צריד: **להכי** נקט פרה של זבחי שלמים לפי שהעור והבשר לבעלים ומתעסק ליפות העור והבשר ומעבירה בנהר סמוך לשחיטתה ומשקין אותה כדי שתהא נוחה להפשיט כדאמרינן בסיומא דבילה (ט): **ועדיין משקה טופח עליה.** ואי אפשר שלא יפול מן המשקה על הבשר כל שהוא בשעת הפשט: **וניהדר פרש.** דקא סלקא דעתך תורת משקה עליו שהרי בשעה זו השקה אותה: **בפרש עבה.** דלאו משקה הוא: **שרץ מטמא את המשקין.** מקל וחומר מכלי כדלעיל [יח:] ומשקין שבאו מחמת שרץ מטמאין כלי כדיליף [שם] מבכל כלי יטמא (י) וקא סבר יטמא הכלי מן המשקה כדהוה דריש לה ר' יהודה [יז:] מיקמי דהדר ביה ודריש ביה נמי להאי יטמא יטמא ויליף מיניה לחזור כלי זה ומטמא את האוכלין כדאשכחן בהו דכלים מטמאין (ב) מכל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל (כ) משמע שנטמא האוכל מאויר כלי חרס והאוכלין את המשקין כו'. ומיהו לא מיתרצא היא דהאי אוכל הבא מחמת כלי דקאמר קרא דמטמא משקה לאו בכלי הבא מחמת משקה קאי אלא בבא מחמת שרץ ותנא תני למדנו שלש טומאות בשרץ דמשמע דטומאה הולכת מזה לזה ומזה לזה ומהכא הוה מצינו למיפרכיה למילתיה אלא דאקשי ליה קושיא אחריתי מפורשת טפי דקתני שלש וקא חשיב ארבע והיא היא: **והאוכלין מטמאין את המשקין.** דדריש יטמא דגבי אוכלין יטמא לטמא אוכלין המשקין כדדריש ליה ר"ע [יח.]. והוא הדין דמצי למיתני וכלי מטמא את המשקין ומשקין מטמאין אוכלין כיון דאית ליה יטמא יטמא אלא חדא מינייהו נקט ותרווייהו לא מצי למיתני דנימא כלי מטמא את האוכלין ואוכלין את המשקין ומשקין שבאו מן האוכלין מטמאין את האוכלין דהא ליתא בקרא אפי' לר' עקיבא דהוה ליה שלישי עושה רביעי דוכל משקה אשר ישתה (ל) בתוכו דכלי חרס קאי שקיבל המשקה הזה טומאה מן הכלי וכי דרשת יטמא יטמא אכתי שני עושה שלישי משכחת מיניה אבל שלישי עושה רביעי לא ילפת מיניה: **הני ארבעה הוין.** שלישי עושה רביעי לא משכחת ליה בקרא דכי כתיב אוכל הבא מחמת כלי מטמא משקה לאו בכלי הבא מחמת משקה כתיב אלא בכלי הבא מחמת שרץ ותנא גופיה חשיב ארבע ותני שלש: **גוז משקין דרישא.** חתוך משקין הראשונים ואימא שרץ מטמא את הכלי והכלי את האוכל ואוכל את המשקה וכן הן סדורין במקרא ור' עקיבא הוא דדריש יטמא יטמא ושני עושה שלישי. והוא הדין דמצי למיתני נמי שרץ כלי וכלי משקה ומשקה אוכל וחדא מינייהו נקט כדפרשינן דתרווייהו לא מצי למתני והא אתא לאשמעינן דשני עושה שלישי בחולין: **אדרבה גוז משקין דסיפא.** ואימא שרץ משקה ומשקה כלי מבכל כלי יטמא כדהוה דריש ליה ר' יהודה וכלי אוכל דרוש ביה להאי יטמא דכלי יטמא ומשקין דסיפא לא תיתני משום דרביעי לא כתיב ואע"ג דאוכל ודאי מטמא משקה הכא לא תנייה דהאי אוכל דהכא שלישי הואי: **אמר ליה לא אשכחן תנא כו'.** ואי הכי תדרוש כמאן תוקמיה: **וסימניך.** שלא תטעה בסדרן: **נזייתא.** סדר מטילי שכר שעורין תחלה נותנין כלי ואח"כ אוכל ואח"כ משקה: **שרץ שנמצא בתנור.** ולא נגע בפת הפת שבתוכו שני לטומאה ואינה מטמאה חולין לרבנן מפני שהתנור תחלה התנור קיבל טומאה מן השרץ והפת מן התנור: **וליחזייה להאי תנור כמאן דמלי טומאה.** כיון דקיימא לן אויר כלי חרס מטמא מן השרץ אף על פי שלא נגע אלמא כמאן דמלי טומאה הוא דהא לא נגע בו ומטמאו ותיהוי נמי פת כאלו נוגעת בשרץ: **יכול יהו כל הכלים.** אם כלי שטף נתון בתוך כלי חרס ושרץ באויר החיצון יכול יהא כלי עץ או כלי מתכת שבתוכו טמא משום דכתיב כל אשר בתוכו יטמא: ת"ל

לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין. לא בעי לשנויי תרגומא אדם דלעיל (מ) תירץ כן מחמת דוחק וזה שאין מכשירין משום דס"ל דתלושים לא מכשירין [א] דדריש יטמא דכתי' גבי משקין יטמא ממש ולא הכשר וליכא אלא חד קרא בהכשר [ב] וס"ל לאוקמי טפי במחוברין מבתלושין [ג]: **אלא** דאיתכשר בחיבת הקודש. וא"ת אי חיבת הקודש מהניא למימני ביה ראשון ושני מאי נפקא מינה דהאי משקין בית מטבחיא דכן ואין מכשירין [ד] ואור"י דאיצטריך לכמה דברים שמביאין בעזרה דלא שייך בהו חיבת הקודש כגון ביכורים או חולין שאוכלין בעזרה כדי לאכול המנחה והזבח על השובע כדאיתא בהקומץ רבה (מנחות כא:) (ט): **ובשעת** שחיטה עדיין משקה טופח עליה. פירש הקונטרס דאי אפשר שלא יפול מן העור על הבשר ואין נראה דאם כן הוי ליה תלושין ותלושין לא מכשירין כיון דדריש שמואל יטמא ממש ליכא אלא חד קרא בהכשר וההוא מוקי לה במחוברים ולהכי נקט והעבירה בנהר משום דבעי הכשר מן הנהר שהוא מחובר ואומר ר"י דעל ידי העור הוכשר הבשר דבהעור והרוטב (חולין קיח:) פליגי אי יש יד להכשיר אבל לכולי עלמא יש שומר להכשיר ובכל העור באו מים בעודם מחוברים [ה]: מי

מסורת הש"ס

- א) לעיל טז. [וש"נ],
- ב) [לעיל טז. חולין לו:],
- ג) חולין לו. מנחות קב:,
- ד) חולין לו:,
- ה) [לעיל יח.],
- ו) שבת קלח: כלים פרק ח משנה ה,
- ז) שבת קלח:,
- ח) [ויקרא ז],
- ט) [דף מ.],
- י) [ויקרא יא],
- כ) [שם],
- ל) [שם],
- מ) [דף טז.],
- נ) [וע"ע תוס' חולין דף לז. סד"ה כי],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נשאלין וכו' מה תהא עליה וזו: (ב) ד"ה שרץ וכו' מטמאין אותן מכל אשר בתוכו:

מוסף רש"י

שאינו מכשיר. אם נפל על הזרעים (חולין לג.). **דם שנשפך כמים.** דם חולין שאין חשין לקבלו בכלי, מכשיר. דאיתקש למים, אבל דם קדשים מתקבל בכלי וצריך ממנו למזבח ואינו נשפך לאיבוד כמים, אינו מכשיר. דלא איתקש למים (לעיל טז.). **לא דיין שהן דכן.** שאין מטמאין (חולין לו:). **צריד של מנחות.** קורטי קמח הצבור במנחה ואין שמן נכנס לתוכו (חולין לו.) קלת מן הסולת שלא נגע בשמן ולא הוכשר ונגע בו שרץ (מנחות קב:). **שהתנור תחלה.** שנטמא מן האויר, כדכתיב (ויקרא יא) אל תוכו, והוא חוזר ומטמא אוכלין שבתוכו מן האויר (שבת קלח:). **כמאן דמלי טומאה דמי.** כשנפל השרץ באוירו, דהא בלא נגיעה מטמא והלכך כמאן דמלי טומאה הוא ותהוי פת ראשונה (שם). **לא סלקא דעתך.** למיהוי כמאן דמלי טומאה (שם). **יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס.** שאם היה כלי אחר בתוכו שיטמא מחמת השרץ שבאויר החיצון או מחמת שיטמאנו אויר כלי החיצון שהוא טמא (שם).

מוסף תוספות

א. מדאורייתא. תוס' שאנץ. ב. ההוא דמכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא. תוס' שאנץ. ג. וכיון דמדאורייתא תלושין לא מכשרי במשקה בית מטבחייא לא גזרו רבנן. רבינו דוד. ד. אבל אי אין מונין בו ראשון ושני אז נפק"מ טובא דאין מכשירין דאם היו מכשירין היו מונין בו ראשון ושני. תוס' שאנץ. ה. ואע"פ שבאותה שעה היתה הבהמה חיה ולא היתה ראויה להכשר, הואיל ועדיין אותה משקה שקיבל בעודו מחובר הוא טופח עליה רואין אותה שהוכשרה במים מחוברין. חי' הר"ן.

עין משפט נר מצוה

קכח א מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ג:

קכט ב ג מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הלכה יז:

קל ד מיי' פי"א מהל' אבות הטומאה ה"ב:

תורה אור השלם

1. לֹא תֹּאכְלֶנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב כד

רבינו חננאל

נשאלין עליה אפילו בכלי המונח על גבי קרקע, ולפיכך אמר ברשות הרבים ספיקו טהור, ברשות היחיד כי האי גונא ספיקו טמא. והאי ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ברשות היחיד ספיקו טמא, גמרינן לה מסוטה, דכתיב בה ונסתרה והיא נטמאה, הנה כיון שנסתרה ספיקא הוא, אלא כיון שברשות היחיד נסתרה אמרה תורה נטמאה וכו', ופשוטה היא, וכבר פרשנוה בכמה מקומות. לפיכך לא הארכנו בה. ואקשינן ועוד והלא אין האוכל מיטמא בלא הכשר מים. וזה הבשר היאך נטמא בלא הכשר משקה, הא אוקימנא לדם קדשים ולמשקה בית מטבחיא דלא מכשרי, היכן הוכשר שנטמא. ושנינן דאיתכשר בחיבת הקדש, כלומר תאות אדם לקדש משוה הדבר שמקדיש אע"פ שלא הוכשר במים כאלו הוכשר. ואמרינן אימור דמהניא חיבת הקדש כו', ואם תאמר אין הכי נמי דחיבת הקודש מכשר לטומאה למנות בו ראשון ושני. אי הכי תפשוט בעיא דריש לקיש, דהוה בעי צריד של מנחות, פירוש שהוא פסולת הסלת כגון המורסן וכיוצא בו. מונין בו ראשון ושני או לא, כלומר אם נגע השרץ בהאי צריד שלא הוכשר במים ונטמא, אם יגע הוא באחרים יטמא אחרים או לא ולא איפשטא, וכיון דלא איפשיטא. לא איתברר לן דמטמיא. ושנינן דרך אחרת כגון בהמה של זבחי שלמים והעבירה בנהר, ועדיין היה משקה טופח עליה, ונשחטה והוכשר הבשר באותו משקה הטופח שהיה בעור ונמצאת המחט בפרש הכל טהור, אוקימנא אפילו בפרש רך שהוא כמים, דכיון דהוה ליה משקה סרוח אינו מטמא, ואפילו למאן דאית ליה טומאה למשקין, דנהי דמטמא משקין הראויין לשתיה דאינון מיקרו משקין, אבל הני דסרוחין נינהו לא. תאני תנא אהא דתנינן בתורת כהנים שהן דברי ר' עקיבא. היה התנא שונה סתם, השרץ מטמא את המשקה, והמשקה את הכלי, והכלי את האוכל, והאוכל את המשקה, למדנו שלש טומאות בשרץ, אמר ליה רב ששת הני לפי מה שפירשת משקה וכלי ואוכל ומשקה ארבעה טומאות הן, אלא גוז משקה דרישא, כלומר העבר אותו ולא תאמר משקה ברישא אלא שנה כלי אוכל ומשקה ולמען שלא יתחלף לך שים לך סימן נזיאתא. פירוש המשקה שאמרת מטמא הכלים שהוא שם הכלי של משקין נזיאתא, כדגרסינן בערב פסחים תמרי בהילוזך לבי נזיאתא רהוט, ועוד גרסינן מסובריא דנזיאתא, [נ"א: יש אומרים כדגרסינן האי מסובריא דנזייתא וסימן כשם שראשה של זו גזוזה כך משקין דברישא בהך ברייתא גזוזין ולא סביר לן] סמי אותן המשקין דלא אשכחן תנא דתני משקה מטמא כלי אלא ר' יהודה והדר ביה כדפרשינן לעילא. **תנן התם השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה שהתנור תחלה**, אמר ליה רבא לרב אדא בר אהבה, הלא זה השרץ לא נגע בכותלי התנור אלא נתלה באוירו, ואתה רואה אותו כאלו נגע בכותלי התנור וטמאהו, כך נחזייה להאי תנור כמאן דמלי שרצים, ונימא כאלו השרץ עצמו נגע בפת ותהוי הפת תחלה. אמר ליה לא אמרינן דהאי תנור כמאן דמלי שרצים דמי ונימא כאלו השרץ עצמו נגע בפת ותהוי הפת תחלה דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס,